

Ünnepi hangverseny 2019. március 30-án

Bensőséges, meghitt hangulatú ünnepi hangverseny részesei lehettek 2019. március 30-án a Budai Ciszterci Szent Imre Gimnázium dísztermében, akik a 95 éves zeneszerzőt, a Zeneakadémia neves tanárát, a Nemzet Művészet Szőnyi Erzsébetet jöttek köszönteni.

Egykori növendékei, barátai és tisztelői gyűltek össze a zsúfolt teremben, ahol szék nem maradt üresen és majd mindenki ismerte egymást. A 20-ik század derekától negyven éven át szinte nem volt olyan növendéke a Zeneakadémiának, akit ne tanított volna, vagy ne ismerte volna Szőnyi Erzsébet tanszékvezető tanárt. Ám híre messze földre eljutott, távoli kontinensek ismert nagyasszonya, aki Kodály Zoltán tanításait, zenébe vetett hitét árasztotta, terjesztette meggyőző erővel, megismertetve a nagyvilággal a magyar zenei nevelés elveit és jelentőségét. Munkáját erősítette és megsokszorozta a Nemzetközi Kodály Társaság megszervezése, megalapítása, majd 3 évvel később – immáron több mint 40 éve – a Magyar Kodály Társaság megalakulása és léte, mely elválaszthatatlan az ő nevével.

Minden területen fáradhatatlanul és eredményesen dolgozott. Ennek egyik bizonyítéka, hogy mint számos kitüntetés birtokosa, 2006. március 15-én Kossuth-díjban részesült. Majd röviddel ezután az Egyesült Államokba utazott, ahol 2006. május 6-án a Pittsburgh-i Dusquesne Egyetem tiszteletbeli doktorává avatták. Engedtessek meg, hogy kis kitérővel megemlítssem az ott jelenlévő tisztelőit, akiknek neve számunkra is ismerős: Betsy Moll, Gilbert De Greeve, Dr. Jerry L. Jaccard.

Szőnyi Erzsébet az MMA rendes tagja, 2014 óta a Nemzet Művésze. A legutóbbi nagy elismerésben 2018. december 16-án részesült, amikor a Nemzetközi Kodály Társaság által alapított Prix D'Honneur díjat vehette át – a világon elsőként. A Kodály Emlékmúzeumban tartott díjátadó ünnepségen dr. James Cuskelly, a Nemzetközi Kodály Társaság elnökének laudációját olvasta fel dr. Nemes László Norbert, a kecskeméti Kodály Intézet igazgatója.

Szőnyi tanárnőt, feladatokban vagy tennivalókban gazdag életútján mindvégig elkísérte a komponálás öröme.

A zenével nyolc éves korában került szoros kapcsolatba, zongorázni kezdett Benczúr Aglája gondos irányításával, emellett magánúton Lauritsin Miklós professzornál összhangzattant is tanult. 13 éves korában már komponált. Nem hagyható említés nélkül a Szilágyi Erzsébet Gim-

názium nyolc évének jelentős befolyása. A kor neves zenepedagógusa Sztobjanovich Adrienne kitárta számára az utat Kodály felé. Szőnyi Erzsébet a középiskolai énektanárképző szakon kezdte zeneakadémiai tanulmányait, de kapcsolódott hozzá a zongora főtanszak Szegedi Ernőnél, a zeneszerzés Viski Jánosnál, karnagyképző Ferencsik Jánosnál. Középiskolai énektanári diplomáját 1945-ben szerezte, a következő tanévben már Kodályt helyettesítette a zeneakadémiai népzeneórákon. Első állása a Szilágyi Erzsébet Gimnáziumban volt, a következő évet azután Francia Állami Ösztöndíjjal a Párizsi Conservatoire-on töltötte, ahol különösen Olivier Messiaen és Nadia Boulanger hatása volt számára jelentős. Hazatérve 1948 szeptemberétől a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola tanára, 1960-tól tanszékvezetője, 1980-ban történt nyugalomba vonulásáig. „Nyugalomba vonulása” nem jelentett visszavonulást, a zenei közéletben és tanárként, tanfolyamok, konferenciák előadójaként továbbra is aktív, zeneszerzőként pedig legtermékenyebb évtizedei következtek – és tartanak mindmáig.

A 2019. március 30-i hangversenyt – megelőzve a további méltóságteljes ünneplést – az egykori tanítványok „családi körben rendezett köszöntésnek szánták”. Az eseményt a Budapesti Monteverdi Kórus Alapítvány szervezte, a Magyar Kórusok, zenekarok és Népzenei Együttesek Szövetsége, a KÓTA közreműködésével és az NKA támogatásával. Az ötletgazda a Monteverdi Kórus alapító karnagya *Kollár Éva*, aki pedagógiai pályafutása során mintegy Szőnyi Erzsébet nyomdokain haladt: ő is a Szilágyi Erzsébet Gimnáziumba járt, a Zeneakadémián középiskolai énektanárképző és karvezető tanszakon végzett, ahol Szőnyi Erzsébet tanítványa volt, diplomájának megszerzését követően gimnáziumban tanított – ahol megalakította Monteverdi Kórusát –, majd kinevezést kapott a Tanárképző Főiskolára, ezt követte a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem, amelynek tanszékvezető tanára lett.

A hangversenyen Kollár Éva köszöntötte a zeneszerzőt. A megszólítás már kifejezi azt a szeretetet, ami a hangverseny egészét jellemezte:

„Tisztelt Tanárnő,
drága Erzsébet Néné!”

A koncerten szerepelt a Musica Nostra Nőikar, az együttes karnagya *Mindszenty Zsuzsánna* ugyancsak Szőnyi Erzsébet tanítványként végzett. A zongorakísérő *Nagy Márta*, Szőnyi Erzsébet zongorás műveinek avatott előadója, ugyan nem volt Szőnyi növendéke, de azonos zenei gyökerekből táplálkoztak, néhány évtized különbséggel mindketten

Szegedi Ernő tanítványai voltak a Zeneakadémián. S bár *Hajsrekker Krisztina* koránál fogva nem lehetett Szőnyi Erzsébet tanítványa, e hangversenyen is bizonyította, hogy milyen nagy számban, szép válogatásban, igényes előadásban szólaltatja meg iskolai kórusával a zeneszerző műveit. A kórusokat és a kóruséleket legnagyobb

mértékben támogató KÓTA főttkára *Vadász Ágnes Szőnyi Erzsébet* legnagyobb tisztelőinek sorát gyarapítja.

Szóljon most e sorok írója, aki oly sokszor vette kezébe a tollat, hogy méltató sorokat rójon, aki könyvei kiadását gondozta, és aki a „Tanárnő” zeneakadémiai tanárságának első évében lehetett a tanítványa.

Ez alkalommal is jegyzetfüzettel kerestem fel Szőnyi Erzsébet tanárnőt, hogy beszélgetés során kérdések-válaszok tárják föl, milyen érzelmeket váltott ki a szerzőből ez a gondosan összeválogatott születésnap műsor, melynek során szerepelt gyermekkar, nőikar, vegyeskar és zongorakíséretes dalok. Kissé elmerengve elhangzott az első válasz:

Számomra azért volt különösen értékes ez a műsor, mert szembesültem zeneszerzői önmagammal. Hosszú évtizedek munkája elevenedett fel előttem.

A műsor első szereplői a Kőbányai Szent László Általános Iskola **Harmonia Gyermekkara és Csengettyű együttese**, karnagyuk: *Hajsrekker Krisztina*. A nagylétszámú együttes csengő, tiszta hangon, gyermeki derével adta elő műsorát:

- **Négy bicinium népdalokra**, a 33 könnyű kórusból:
Hidló végén; Kónyár Verka; Kerek utca; Az ürögi faluvégén.
 - **Hét gyermekkar** – IV.: Túl az Óperencián (Hárs Ernő szövegére).
 - **Három nőikar** – I. és III.: Lám megmondtam; Sallárom.
- (A műsorfüzetben valamennyi előadott mű szövegét közölték.)

A Harmónia Gyermekkar a 33 könnyű kis kórusból énekelt egy csokorra valót. Ezeket a darabokat akkori ének-szakfelügyelő, volt zeneakadémiai évfolyamtársam Pálinkás József ösztönzésére írtam, hogy a hivatalos általános iskolai énekkönyvek dalaiból válogatva második szólamot írjak hozzájuk. Hogyha vannak az adott osztályban jófüllű gyerekek, szólaljon meg a két szólam. Még néhány háromszólamú is van közöttük. Keltezése 1969.

A Kriza János „Vadrózsák” c. gyűjtemények népi szövegeiből való a „Három-leánykar”, kelte: 1946, és azt a szilágyista tanítványaimnak írtam.

A hangverseny következő szereplője a **Musica Nostra Nőiikar**. Alapító karnagya *Mindszenty Zsuzsánna* a vele való beszélgetésben így nyilatkozott:

„Boldogan vállaltam el a hangversenyen való közreműködést, hiszen Szőnyi tanárnő tanítványa lehettem a Zeneakadémián, és mélységesen tiszteltem őt mint zeneszerzőt, mint zenepedagógust és mint embert egyaránt. Hatalmas tudása, mindig naprakész tájékozottsága, derűs egyénisége példa számomra. Egész pályám során mindig éreztem, hogy ő ott áll a háttérben, és ha szükségem van rá, támogat, segít.

A Musica Nostra kórus 2014-ben, a tanárnő 90. születésnapján is föllépett a zeneakadémiai ünnepi hangversenyen.

Akkor a *Hat középkori himnuszt* énekeltük kamarazenekari kísérettel. Most elsősorban a cappella művekben gondolkodtam. A Musica Nostra alakulásának évében, 1994-ben, Szőnyi tanárnő iránti tisztelem jeléül

szinte az első mű, amit megtanultunk a *Canticum sponsae* – a Menyasszony éneke – volt. Úgy éreztem itt az idő, hogy felelevenítsük ezt a gyönyörű, nagy lélegzetű 7 perces kórusművet. Szövege latin nyelvé, az Énekek Énekéből vett részletekből áll. A földi szerelem szenvedélyes érzése nagyon közel áll a mélységes hit által az égiek felé irányuló önátadó szeretethez. Ennek megfelelően különlegesen szenvedélyes a zene is. A kórusmű rövidebb, esetenként töredékes részekből épül, de egy visszatérő, gregoriánhoz hasonlatos unisono dallam összetartja a nagy formát. Sodró lendület, széles dimenziók, lenyűgöző csúcspontok teszik nagyszerűvé a *Canticum sponsae*-t. Fontos szülő is van benne, melyet ezúttal *Patak Zita* énekelt, aki egykor a kórus tagja volt, ma már szólistaként működik.”

A Canticum sponsae abból a korból való, amikor alig szólalt meg latin szöveg, vallásos tárgya miatt. Így lett a címe: „A menyasszony éneke”. Első előadása Bárdos Lajos lakásán volt, Bartha Dénes jelenlétében, zárt körben, a szerző, valamint Katanics Mária és Kistétényi Melinda előadásában. A kiadásra 1969-ben került sor a francia Ledac Kiadóban Párizsban. Mme Ledac, az ISME elnökségének volt a tagja, mint én is ugyanazon időszakban.

A műsor következő száma a **Japán dalok** című ciklus. Japán költők haiku-szerű rövidke versei kerültek megzenésítésre Kosztolányi Dezső kiváló fordításában. Valójában három karakterdarab – *Gondolatok*, *Hó és Hold* –, két „*Jajszó*” által megszakítva, melyek szövege azonos, de a zenei anyaga tükörfordítás jellegű. Egy-egy villanás valamennyi kis tétel, a zeneszerző zsenialitását mutatja, hogy ilyen rövid formákban is tökéleteset tud alkotni.

A Japán dalok szövegét Kosztolányi Dezső fordításából válogattam. 1963-ban voltam Japánban, annak zenéje ihletett, a kórusművek kelte: 1971.

Végül a már említett *Középkori himnuszok Sík Sándor fordításában* című hat részes ciklusból énekelt a Musica Nostra kórus két tételt.

– A **Szűz Mária dicsérete** eredetileg hárfa és triangulum kísérettel íródott, ezúttal a hárfát zongora helyettesítette. A szólót ismét *Patak Zita* énekelte, zongorán közreműködött *Szekér Bernadett*.

– A **Szamárénekek** egy középkori újévi szokást, a Bolondok ünnepét eleveníti föl, a nőikart ütőhangszereken igen virtuóz módon *Láng Zénó* kísérte.

A Győri Leánykar és karnagya Szabó Miklós részére született a Hat középkori himnusz. Első előadása a győri Városháza termében volt, kelte: 1988. A himnuszok nem zongorakísérettel, hanem vonósnégyes, hárfa és ütőhangszer kamaraegyüttesre íródtak.

Idézzük Mindszenty Zsuzsánna szavait: „Boldog és büszke vagyok, hogy együttesemmel felléphettünk Szőnyi Erzsébet tanárnő születésnapj koncertjén. Nagy élmény számunkra, hogy jelen volt és meghallgatott bennünket!”

Kamarazene váltotta a kórusműveket. Szoprán szólóra és zongorára írt lírikus dalok, *Meláth Andrea* és *Nagy Márta* előadásában:

- **Kedves** (Kosztolányi Dezső, 1912);
- **Sappho szerelmes éneke** (Ady Endre, 1909).

A két dal kelte: 1946. Akkoriban – zeneszerzői tanulmányaim utolsó évében – zongoradarabok és dalok képezték műveim zömét. Nem tudtam, hogy a Sappho-t Kodály zenésítette meg. Viski János – zeneszerzés tanárom – figyelmeztetett rá, mikor már megírtam. A két megzenésítés teljesen más. Az enyémen a zongora „hárfázik” végig.

Befejezésül a **Budapesti Monteverdi Kórus** énekelt. Vegyeskari műveket szólaltattak meg az alapító karnagy *Kollár Éva* vezényletével.

A Budapesti Monteverdi Kórus által énekelt művek mind az utóbbi években készültek, közülük többet a kórusnak és karnagynak Kollár Évának írtam.

– **Hóttalan a hegyek inge** (Nagy Gáspár, 1978 és latin liturgikus szöveg);
– **Ima alkonyi harangszóra** (latin liturgikus szövegre és ismeretlen csíkszentdomokosi költő strófáira). Az énekhangok között megszólaló kis harang éteri hangulatot áraszt: „Mondjatok áldást Úrnak angyalai, Énekeljétek himnuszt és magasztaljátok őt mindörökké!” A művet Szeged város felkérésére 2005-ben komponálta a szerző Rozgonyi Éva és az általa vezetett Bartók Béla nőikar számára. 2012-ben Sándorfalván Szőnyi Erzsébet 88. születésnapja alkalmából is bemutatták a művet.

A vegyeskari átírat Kollár Éva felkérésére készült.

- **Dante: Calvado l'altr'ier per un cammino** (Jékely Zoltán fordítása).

A Dante szonett szövege: Cavalcando l'altr'ier per un cammino (Lóháton kocogtam minapában) Jékely Zoltán fordítása. A szövegválasztáshoz, a prozódia alakításához az olasz nyelv és irodalom jeles ismerője, dr. Eősze László zenetudós tanácsa segített. A művet Nagy Márta kérésére a Törökbálinti Cantabile Vegyeskarnak és Vékey Marianna karnagynak írtam, egy olaszországi szereplésük alkalmára, 2013-ban. A zongorakiséretet akkor is, most is Nagy Márta játszotta.

A következő felhangzott kórusmű:

- **Kívánjatok békét Jeruzsálemnek! Ps.122.**

A „Kívánjatok békét Jeruzsálemnek” kezdetű kánon a 122. zsoltár szövegére készült, kelte: 1989. Először 1985-ben voltam Jeruzsálemben...azelőtt, akkor és azóta mindig kívánjuk, bár lenne béke már...

Kedves Tanárnó! Nagyon köszönöm olvasóink nevében is a mai beszélgetést. Hiszen mint mindig, nagyon sok érdekes adatot, különleges eseményt árult el számunkra. Harmonikusan társult múlt és jelen.

Habent sun fata libelli. A könyveknek megvan a maguk sorsa, mondják latinul. A zeneműveknek is. – Egyszer megírjuk, aztán sorsukra hagyjuk őket. A március 30-i koncert is erre volt példa.

Az élmények elevensége pótolhatatlan és örökértékű. Hálás köszönetet és elismerést mondunk az előadóknak!

Fotók: Soproni András

Márkusné Natter-Nád Klára